

wie kent die anderen nu nog?

Uit één van de „vijf artikelen over de V.U.”

„Vijf artikelen over de Vrije Universiteit” is de naam van het boekje, dat alle eerstejaars gekregen hebben. De naam dekt de inhoud volkomen: de aankomende student treft in dit geschriftje vijf artikelen aan, die hem — om het voorwoord te citeren — bij de dikwijls wat verwarrende intree in het universitaire leven enig inzicht willen verschaffen in het ontstaan en de doelstelling, in de structuren en de idealen van onze universiteit.

Het eerste van de vijf artikelen is geschreven door de historicus dr. J. Roelink, die men al kent als auteur van het gedenkboek van de 75-jarige V.U. en als scribent in de onlangs verschenen pocket „Kijk op V.U.!”. De heer Roelink geeft in „Uitdaging en antwoord” een bijdrage die handelt over de geschiedenis van de V.U. Prof. dr. S. U. Zuidema schrijft over: de bestaansroeping van onze Vrije Universiteit; prof. dr. A. L. Janse de Jonge geeft: oriëntatie omtrent universiteit en wetenschap; „Perspectief” is het onderwerp van prof. mr. P. J. Verdam en de studentenpredikant J. Hessels Mulder heeft het over: student aan de Vrije Universiteit.

Liever dan lofzangen te zingen over bedoeling en aard van dit boekje, laten we de lezers van het V.U.-blad méélezen in „Vijf artikelen over de Vrije Universiteit”. We kozen een royaal citaat uit het artikel van dr. Roelink: een — vinden we — even helder als boeiend geschreven brok historie. De verleiding is grootnog méér uit dit boekje te citeren. Misschien doen we dat ook nog wel eens. — Hier komt dr. Roelink: Waarom en hoe is de Vrije Universiteit gesticht?

Tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden had elk der zeven gewesten zijn opleiding voor hoger onderwijs gekend. Toen na de Franse tijd centralisatie het oude provincialisme verdrong had dat ook gevolgen voor het hoger onderwijs: de min of meer onvolgroeide inrichtingen moesten verdwijnen. Het heeft Nijmegen niet mogen baten dat het adverteerde dat het binnen zijn wallen niet slechts een illustre school had, maar ook veel mooie meisjes. Het had geen zin in het toen schaars bevolkte Gelderland liefst twee inrichtingen

voor hoger onderwijs — in Harderwijk en Nijmegen — in stand te houden. Zo moest in Friesland de oude hogeschool van Franeker — al in 1585 gesticht — de strijd opgeven en tenslotte werd het hoger onderwijs geconcentreerd in de drie oude inrichtingen, die als Rijksuniversiteiten op geografisch aanvaardbare punten waren gelegen: Leiden, Utrecht en Groningen. Naast deze drie scholen van het Rijk wist Amsterdam zijn illuster Athenaeum — later Gemeentelijke of Stedelijke Universiteit, thans Universiteit van Amsterdam — te handhaven.

Maar er was meer veranderd. Had tijdens de Republiek het onderwijs zijn basis gehad in het Calvinistisch Christendom, gaandeweg was met het veldwinnen van Empirisme, Rationalisme en Aufklärung deze grondslag ondermijnd en met de Franse Revolutie was, al handhaafde men publiek voorlopig nog dikwijls de vertrouwde termen, ook voor het onderwijs het na-Christelijk tijdperk aangebroken. Het kennen, waarom het in de wetenschap toch gaat, was niet langer gebonden aan de openbaring zoals die in de Heilige Schrift is vastgelegd, maar werd veel meer bepaald door de menselijke rede en de menselijke ervaring.

Er waren er nog altijd in den lande, ook al was hun aantal vooral in wetenschappelijke kringen sterk afgenomen, die in menselijke rede en menselijke ervaring enerzijds en in Schriftopenbaring anderzijds niet zonder meer een tegenstelling konden zien. Evenals velen van die anderen worstelden zij bij hun wetenschappelijke arbeid met de spanning, die er tussen het menselijk kennen en de openbaring Gods kan bestaan. Maar terwijl de toonaangevende groep daarbij uitging van het axioma dat de menselijke rede en de menselijke waarneming dienen gesteld te worden boven een oude en veel weersproken Bijbel, ging deze kleine groep uit van het a priori dat het menselijk onderzoek onderworpen moest zijn aan wat God geopenbaard heeft. Zo botste schriftgeloof met wat in de volgende bijdrage redegeloof wordt genoemd. Wanneer men nu uitgaat van de stelling dat vertegenwoordigers van beide groepen